

NEMO DEPUIS
EN HET FAILLIET
VAN HET MENSENBREIN

Alex Van Haecke

**NEMO
DEPUIS
EN HET
FAILLIET
VAN HET
MENSEN-
BREIN**

BEEFCAKE PUBLISHING

© Alex Van Haecke / Beefcake Publishing 2018
Beefcake Publishing, E. Seghersplein 21, 9000 Gent
info@beefcakepublishing.be
www.beefcakepublishing.be

Vormgeving www.intertext.be

ISBN 978 94 91144 72 1
D 2018 12.169 1
NUR 301

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of
openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie of op welke
andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke
toestemming van de uitgever.
No part of this book may be reproduced in any form, by print,
photoprint, microfilm or any other means, without written
permission of the publisher.

*Je hoeft slechts één boek te schrijven.
Het enige boek dat ertoe doet.
Alle andere zijn variaties.
Op het gekende thema.
Je beperkte zelf.*

NEMO DEPUIS

*Voor al mijn dierbaren die ik graag zie
en al de anderen die mij graag zien.*

ALEX

Dit verhaal putte de auteur onder meer uit een aantal van zijn andere werken. Het boek kan dan ook gedeeltelijk beschouwd worden als een soort patchwerk, samengesteld uit fragmenten van:

Het Grote Verhaal – 1991
nooit gepubliceerde tekst – creatie van het thema van dit boek

De Poesjenelle Gonnet Is Vertelle – 1992
theatertekst – creatie van Valeer en een deel van zijn afgescheurde familietak

Ik Ben De Voorzitter Van De Europese Commissie – 1994
theatertekst – creatie van dokter Gijsbrants

Het Dossier B.R.-Beroepsrenner – 1996
boek – later verwerkt in de theatertekst *De Gele Trui* – 2000
– creatie van Benny Rootmans en Antoine Westerlinck

De Signaalgever – 1997
theatertekst – creatie van Valeers familie, Het Dorp en Suzanne

Het Bal Van De Burgemeester – 2004
theatertekst – verdere ontwikkeling van Valeers familie

Het Hans Heimer Project – 2008
theatertekst – ook vertaald in het Engels – later boekversie
– creatie van Margot Flamand

David, hoogbegaafdheid een ondergewaardeerd probleem – 2008
theatertekst – later boekversie – creatie van David Gijsbrants

Noenkel Wannes of Een Helaasheid Der Dingen Van De Elite – 2011
theatertekst

Nen Doop, Nen Trouw En Een Begrafenis – 2011
theatertekst – verdere ontwikkeling
van Valeers afgescheurde familietak

Waarom, Adolf? Waarom? – 2015
theatertekst – ook vertaald in het Engels

DEEL 1

VALEER

DE BEDENKING

Allicht ben ik een apart en, voor het middelmatig ontwikkeld bevatings- en begripsvermogen van de massa, eerder een merkwaardig geval. En al wat merkwaardig is wordt sinds de aan gang zijnde ont-aarding van de aan gang zijnde samenleving meteen commercieel aangepakt.

En is er niets aparts, niets merkwaardigs meer, dan wordt er wel iets bedacht om gaten in de bezigheidsmarkt te creëren. En ze meteen ook op te vullen. Met hoe langer hoe meer mediaprullaria van de infantielste orde. Of, aan de andere kant, met mediaspectacularia van de onbeschoftste of misdadigste orde om de rush naar het nieuwe goud, het plaquégoud, te winnen. Om ‘De Baas Van De Wereld’ te worden... zonder ‘wereld’.

Allicht ben ik apart en merkwaardig omdat ik ooit als een onmens werd beschouwd. Een zonderling. En men geprobeerd heeft mij daarvoor te behandelen. Zonder het verhoopte resultaat.

Kan iemand mij de exacte definitie geven van het fenomeen ‘mens’? Opgelet! Niet die uit dat verhaal van de zesdaagse raid op deze planeet. Dat verhaal beweert dat de mens geschapen zou zijn naar het beeld en de gelijkenis van een ander fenomeen dat God zou heten. ‘Fenomeen’ is in dat geval een foute definitie voor een dergelijk fantasme. Een fenomeen is namelijk een waarneembaar verschijnsel. En verder, wat voor een boosaardig creatuur is die God dan wel, als wij er slechts een afkooksel van zijn?

In een boeiend autobiografisch boek over hoogbegaafdheid, overigens een pijnlijk ondergewaardeerd probleem, las ik het hierbij gevoegde gedicht.

David Gijsbrants, hoogbegaafd, poogde zelfmoord te plegen. Maar werd door zijn moeder gered. Zij stond hem maanden bij. Om te herstellen. Van die poging. Een periode waarin David niet wilde communiceren. Tot hij in de tuin onkruid aan het wieden was.

In zijn boek formuleert hij onder meer het volgende: “Onkruid is een subjectieve appreciatie vanwege de civilisatie.” Hij vraagt zich daarbij af of hoogbegaafden misschien onkruid zijn.

*Onkruid, zeggen ze,
Omdat zijn sterkte hen niet zint
En hen de zwakte toont
Van de frêle versierselen
Van hun bestaan
En opdringerig verschijnt
Op hun versteende pad.
Maar “on” is “niet”
En een kruid is hoe dan ook een kruid.
Is dan niet-kruid geen kruid?
Wat is het dan wel?
Want, hoewel het hen niet zint,
Houdt het hen toch en onverwoestbaar
In zijn greep,
Is het niet te wieden.
Misschien omdat het kruidt.*

1948

Ik werd geboren op 11 juli 1948. In de nette voorkamer van een boerderij. Midden een reeks natuurlijke processen. Bijzonder geschikt voor de ontwikkeling van het immuunsysteem. Dat zal mij gans mijn leven als een talisman vergezellen. Met een groot fysiek genoegen. Ik zal voor altijd immuun blijven. Voor zowat alles. Behalve voor één al te fel woekerend fenomeen. Dat van de heersende domheid namelijk. Met een diep treffende schade als gevolg.

1948. Het jaar van het Marshallplan. Men begon dat jaar ook over een Raad van Europa te prakkeseren. En het was in dat jaar dat Gaston Reiff in Londen Emil Zatopek versloeg. Op de marathon voor alle duidelijkheid. Tijdens de Olympische Spelen.

Ik ben de jongste kwekeling van boer Sus en, uit zijn na dertien bevallingen wat uitgewoonde en voor de eens zo gretige passie amorf geworden, Maria Vennekens. Van Trees van Louis van Nettekens. Kermissen in spiegeltenten en ritten op de fiets langs het hooiland en wentelen en tasten en kirren en onbelemmerd natuurlijk jong zijn. Er bestaat geen uitgeschreven, laat staan ingediende en parlementair goedgekeurde, sociale wet op de zekerheid van het ras. Nog niet.

1 SEPTEMBER 1954

Na het Weesgegroet en het Onzevader zegt meester Boeykens, totaal overbodig, dat de vakantie voorbij is. En dat we in het tweede leerjaar zitten. Waarom doen meesters toch altijd zo dom? Ik heb de indruk dat ze alleen maar datgene weten en kennen wat ze aan hun leerlingen moeten onderwijzen. Nochtans heb ik van mijn broer Louis, die in een autofabriek werkt, al heel wat anders gehoord. En mijn broer Jef,

die bij het leger is, vertelt heel spannende verhalen over Duitsland en de Amerikanen op de Lüneburger Heide. En naar Rik, de vrijer van ons Mariette, zit ik stiekem met gloeiende, rode oren te luisteren als hij het tegen vader, die beleefd maar niet geïnteresseerd zit te luisteren, omdat hij er toch niks van begrijpt, bijvoorbeeld heeft over de staking voor een vijfdaagse werkweek. Rik probeert vader er ook al een half jaar van te overtuigen een radio te kopen. Dan zal hij van alles meer en beter op de hoogte zijn. Maar vader antwoordt dan altijd dat hij al genoeg aan zijn hoofd heeft en dat onze jongste, dat ben ik dus, en ons Romana, onze Felix, onze Armand, onze Marcel en onze Toon nog veel te klein zijn om al die praat en die 'blikken muziek' te horen. Vader weet niet dat ik voortdurend bij de zoon van notaris Westerlinck zit, de broer van onze burgemeester, en dat ze daar al lang een radio hebben. En sinds kort ook al een televisie.

Ik denk dus dat meesters niet veel meer, behalve wat kunnen lezen, schrijven, rekenen en het Weesgegroet en het Onzевader uit het hoofd opzeggen, in hun hersenpan hebben zitten.

Plotseling hoor ik mijn naam en zie dan pas dat mijnheer Verstrepen, onze schooldirecteur, vooraan in de klas staat. Hij doet teken dat ik met hem moet meegaan.

— En neem maar al je spullen mee.

Ik moet mee naar zijn kantoor. Dat heb ik altijd al een speciaal soort lokaal gevonden. Het eiland waarop alleen hij, directeur Robinson Crusoë, woont. De sacristie van de kerk die de school is. De aparte stal voor het prijsbeest van de boerderij. De brandende hel voor wie iets mispeuterd heeft. De zalige hemel voor wie braaf is en goed leert.

Halfweg het eerste leerjaar moest ik er eens naar binnen. Omdat ik vlot kon lezen, kreeg ik een stapeltje boeken voor jongens van het tweede leerjaar. De volgende keer voor die van het derde. En toen ik totaal vrijwillig een verhaal had geschreven dat 'De Baas Van De Wereld' heette en mijn leraar het per ongeluk had gevonden omdat het uit mijn schoonschriftschrift gevallen was, kreeg ik opnieuw boeken en moest ik de volgende zondag na de hoogmis met de directeur naar het gemeentehuis, naar onze burgemeester, baron Antoine Westerlinck, en kreeg ik ook van hem boeken.

Ik was niet bang voor het kantoor van de directeur. Ik had er wel een enorm ontzag voor.

— Je mag meteen naar het derde leerjaar.

Na drie dagen dacht ik dat meester Andries van het derde leerjaar iets tegen mij had. Hij trok een bank uit de traditionele drierijenopstelling en zette die schuin vooraan in de klas. Vlak bij het raam. Hij zei dat ik voortaan daar moest zitten, alleen en heel de tijd met mijn gezicht naar de andere kinderen, ouder dan ik, sommige zelfs twee jaar, en dat de anderen naar mij moesten kijken. Als voorbeeld.

ZOMER 1960

Het is vakantie, zomer en nacht. Om halfeen komt vader me wekken. Een van de zeugen is beginnen te biggen. Ik moet er in de plaats van vader bij gaan zitten. Hij en mijn oudere broers en zusters moeten morgen de oogst binnenhalen.

Het is gezellig in het kleine varkenshok. De infrarode lamp hangt boven een zinken ton. Het eerste biggetje, een piepklein zeugje, ligt op een bedje van vers roggestro heel stilletjes beginnend te genieten van het leven. Van de heerlijke warmte. Als was het een blote filmster op het strand van Saint-Tropez. Moeder zeug ligt in een ijzeren ren op een houten vloer nog wat na te hijgen van haar eerste worp.

Ik zit nog geen vijf minuten op mijn lage melkkruk of daar is nummer twee. Een broertje, een kleine beer. Zoals ik gewend ben, wrijf ik hem schoon. Eerst met stro, daarna met veel zachter hooi. En ik leg hem bij zijn zusje onder de lamp. Daar is nummer drie en vrijwel onmiddellijk daarop nummer vier.

Dan is het een kwartiertje rustig. De zeug kreunt. De twee oudste biggetjes staan nu rechtop in de ton. Ik weet dat ze willen eten en zet hen bij de twee rijen tepels van de felrood gekleurde, gezwollen borsten van hun moeder. Na wat onhandig tasten met hun snoezig korte varkenssnuiten, hun spleetoogjes nauwelijks open, hun slap flappende oortjes plat achteruit, zuigen ze zich aan hun mama vast. Die laat haar kop in hun richting zwaaien en weer terug. De kleintjes

zijn aanvaard, maar nog bijzonder onervaren. Ik moet ze alsmaar tegen de reeds besabbelde, rimpelige tepels drukken.

Het duurt opnieuw een kwartier vooraleer moeder zeug duidelijk maakt dat er weer een nakomeling op komst is. Maar door de manier waarop vermoed ik dat er problemen mee gepaard zullen gaan. Als een volleerd zeugengynaecoloog steek ik mijn arm bijna tot aan mijn elleboog in de schede van het nu hoorbaar lijdend oervrouwelijk wezen. Ik haal een dood, bijna zwart, verrot biggetje tevoorschijn. Gestikt door de navelstreng.

Ofwel is dit het laatste varkentje en heeft vader pech, ofwel komen er nog veel meer. Een worp van slechts vier biggen is immers erg weinig. Zeker voor deze zeug, de kweekkampioene.

Wanneer vader om vijf uur komt kijken, vooraleer hij de koeien van de wei haalt om ze te melken, ben ik de fiere 'vroedman' van vijftien levende en, spijtig genoeg, twee dode nieuwe aardse natuurwezens. Dertien liggen er in rijen van twee, de ene rij boven op de andere, tegen beter weten in verbeterd smachtend en smakkend te sabbelen aan de inmiddels doorweekte tepels van de leeggezogen zeugenborsten. De twee kleinste liggen in de ton onder de lamp. Ze konden niet op tegen het geweld van hun sterkere broers en zusters. Ze zullen een paar dagen een aparte behandeling krijgen. Tot zal blijken dat ze het niet kunnen halen en begraven worden op de mesthoop. Om in het najaar, op een natuurlijke manier ontbonden, opnieuw met de aarde te versmelten.

PAASVAKANTIE 1963

Ik zit in de poësis. Voor wie dat niet of niet meer weet: het voorlaatste jaar van de Grieks-Latijnse afdeling van het college. Ik ben veertien. Ik heb de vijfde Latijnse, het tweede jaar middelbaar, overgeslagen.

Voor het eerst mag ik van vader zaaien. Bieten voor de winter. Voor de koeien. Zaaien... Met jong zaad de oude aarde bevruchten. Zoals de jonge, wat driest-onhandige, zichzelf ontmaagdende beer in de boomgaard bezig is de oude, geduldige zeug te bevruchten. Voor opnieuw een nachtwacht bij nieuwe biggen.

Ik weet dat ik nauwkeurig te werk moet gaan. Zaaïen, bevruchten is een precisie- en een prestigezaak. Het voorrecht van 'De Baas Van De Wereld'. En dat is bij ons vader. Maar hij is ziek. Reuma. En ik ben zijn oogappel. Hoewel dat nooit is uitgesproken. En daarom mag ik nu zaaïen. En niet onze Felix of onze Toon. Die planten aardappelen. Een simpel werkje. Putje, aardappel erin, putje dicht. Handwerk.

Ik rijd met Bella, onze Brabander. Ze trekt de zaaimachine over de akker. Niet te snel, niet te traag. Het precieze tempo. De rimpeelige, korrelige bietenzaadjes alle kans op slagen geven. Om uit te groeien tot stevige, keiharde, spierwitte karbonkels vol vitaminesap. Ik voel me groots. Rijk aan belang, aan macht. Een enorme verantwoordelijkheid voor een veertienjarige, maar ik draag haar met gemak.

Vader komt tot aan de rand van de akker gesukkeld. Hij volgt even de gelijkmatige trektocht van zijn jongen, het paard en de machine. Dan knikt hij goedkeurend en gaat weer weg. Iets minder sukkelend. Hij kijkt naar de boomgaard. Naar moeder Maria die bij de schuimbekkende beer en de triest ogende zeug staat. Moeder kent iets van geduldig bevrucht worden.

Als het tempo goed zit en het automatisme van het trekken van zaadsporen over het land het even overneemt, dwalen mijn gedachten af. Alles interesseert me. Van het heelal tot het magma. Thuis moet ik ruziemaken, smeken opdat de anderen hun getetter wat zouden willen temperen om het nieuws op de televisie te kunnen volgen. Op het college breng ik al mijn vrije tijd door in de bibliotheek. Al jaren lees ik daar soms tot drie kranten per dag. Ik zoek en vind daar ook het antwoord op veel van mijn praktische, maar ook theoretische vragen. Over alle soorten lithicumtijdperken, de dinosaurussen, de soorten metaaltijdperken, de Kelten, de Grieken, De Bello Gallico, de Kruistochten, de steeds opnieuw wisselende bezettingen van ons land, Napoleon, de industriële revolutie, Hitler, het jodendom, de Christelijke Volkspartij, de maffia.

Alleen de filosofen interesseren me opmerkelijk minder. Ik vind ze drammerig en ontoereikend, zelden of nooit ter zake. Ze lijken mij veel te onzeker. Hebben het allemaal over hetzelfde, maar onder-

scheiden zich van elkaar via hun zelfgecreëerd, respectievelijk taalgebruik. Ze wentelen zich volgens mij te veel in hun eigen nat als het ware. Psychologen daarentegen bestudeer ik wel. Zij proberen tenminste de kern te benaderen. De Ziel.

En de Griekse mythologie is helemaal niet aan mij besteed. Ik vind dat soort verhalen finaal achterhaald. Onnodig ingewikkelde, onrealistische flauwekul. Om indruk te maken op en despotisch te heersen over veel te goedgebouwde, intellectueel eenvoudig ontwikkelde, daardoor ook te onmondige burgers. Om onkunde weg te moffelen. Lullige verhalen om alsnog antwoord te kunnen vinden op te lastige vragen. Schrikaanjagende zoethouderij. Spijtig voor wie het benijdt, maar wij hebben ook zoiets in de aanbieding. Het Oude en Het Nieuwe Testament. Met het scheppingsverhaal op kop. Maar daar kan ik op dit ogenblik niets mee. Niet alleen omdat ik nog te jong ben, maar vooral omdat wij op dit ogenblik nog in een te sterk verchristelijkte samenleving vertoeven. Ik las ergens dat Hitler reeds in de jaren dertig zei dat de wereld op dat ogenblik getuige was van de laatste stuiprekkingen van het christendom. Dat de wetenschap de stompzinnige en met geweld afgedwongen dogma's van die godsdienst niet alleen achterhaald had, maar gewoonweg van de maatschappelijke kaart had geveegd. En hij voorspelde dat de armetierige, niet bewezen, mythische realiteit van die godsdienst onderuitgehaald zou worden door de bewezen realiteit van de kennis van de wetenschap en dat daardoor een beweging als het christendom vanzelf zou doodbloeden.

Maar dan lees ik het verhaal van Confucius. En dat van het axiale, het spiltijdperk. Confucius' algemene visie in verband met de socio-culturele evolutie spreekt mij aanvankelijk enorm aan. En vooral als hij het heeft over hoe de wereld moet geleid worden door de meest getalenteerden. En niet langer door de adel, die de adelstand veroverd heeft met geweld. Confucius heeft het over een leiderschap dat met genegenheid, zelfs liefde ten dienste staat van de minder getalenteerden. Wanneer hij het echter heeft over aan een soort van religie verbonden tradities en rituelen, vind ik hem niet meer zo interessant. Dan neigt hij naar een leiderschap dat geschraagd is door verschei-

dene vormen van bijgeloof. En is hij volgens mij dan veel minder praktisch, realistisch en verliezen zijn ideeën over het leiderschap zich in een soort van fantasiewereld. In feite de nu nog gekende, heersende, veelkleurige, langzaam, maar zeker overbevolkte Chinese samenleving.

Het spreekt voor zich dat ik daar thuis allemaal niet moet mee afkomen. Vooral moeder is diep verankerd in haar geloof. Ik zeg soms, bij mezelf, dat het eerder bijgeloof is. Om gerust te zijn. Tegenslagen van welke aard ook, zegt moeder, zijn een straf van God. En dat moeten we aanvaarden. Zonder tegen te pruttelen. Als je al hetgeen je over tegenslagen en ellende hoort optelt, is heel ons leven een aan-eenrijging van schulden en nog eens schulden. Ik heb soms het gevoel dat moeder graag onder die hoop schulden gebukt gaat. Dat ze dan pas goed weet wat ze moet doen. Dat juist dat haar leven zin geeft. Moeder gaat daarbij ook tot het uiterste. In onze voorkamer, waar we alleen per hoge uitzondering eens naar binnen mogen, staat een Onze-Lieve-Vrouwebeeld onder een glazen stolp met daarnaast kandelaars met kaarsen die alleen om een speciale reden worden aangestoken. Wanneer op 15 augustus de processie passeert bijvoorbeeld. Moeder brengt ook elk jaar, de zaterdag voor Palmzondag, overal waar het kan verse palmtakjes aan. Op alle kruisbeelden in huis, maar ook in de paarden- en koeienstal, de varkenshokken, de schuur, het zogenaamde *braskot* waar het eten voor de varkens wordt klaargemaakt en al het melkgerief staat en hangt.

Vader lijkt mij iets minder fanatiek gelovig en zeker niet bijgelovig. Hij gaat wel elke zondag plichtsgetrouw naar de mis. In de winter naar de achturenmis in het dorp naast dat van ons. Zelfs nu en dan eens naar de hoogmis van tien uur in onze kerk. Om dan nadien in een van de twee cafés ernaast met zijn kameraad Medard en nog enkele andere boeren te kaarten. Tot het tijd is voor het middageten. In De Zevenden Hemel rechts van de kerk. Of om over van alles en nog wat te discussiëren in De Volksvriend, links ervan. Dat discussiëren doet dan vooral Medard, want vader zit meestal gewoon te luisteren.

Gewoonlijk ga ik met moeder naar de vroegmis. Die van halfzeven. Maar als vader zegt dat hij naar de hoogmis gaat, ga ik met hem mee.

Zeker als ik te weten kom dat hij daarna naar De Volksvriend trekt. En dan zit ik heel geconcentreerd naar die gesprekken te luisteren. Vooral als het, zoals meestal, over politiek gaat. Medard is eerste schepen van ons dorp. Als mijnheer Antoine op reis is of naar Brussel moet, moet Medard hem vervangen. Gaan ze na de hoogmis kaarten in De Zevenden Hemel, vind ik dat ook goed. Want dan kan ik daar Suzanne zien. De dochter van Medard. Zij is daar dan met haar moeder en enkele andere vrouwen. Zij is ook op internaat en volgt ook de Latijnse afdeling. Daar kunnen wij dan wat over praten en ook over haar paard Carlos. Een kweekhengst voor jumpingpaarden.

Maar vanaf het moment dat de duivenkampioenschappen beginnen, gaat vader elke zondag ook naar de mis van halfzeven. En moet ik mee omdat ik onmiddellijk na de mis op de duiven moet letten. Vader zit dan op zolder in zijn prijsduivenhok te wachten tot zijn kampioenen vallen. En ik moet hem verwittigen wanneer er in de verte een klad duiven aangevlogen komt. Ons Mariette kan in die periode pas naar de achtrenmis gaan. Omdat ze, terwijl wij naar de vroegmis zijn, naar de radio moet luisteren. Naar de duivenberichten. Ze moet dan opschrijven wanneer de duiven van vader in Frankrijk, in Breteuil of Arras of Quiévrain, gelost zijn. Of dat er begeleiders zijn die wachten met lossen omdat het slecht weer is. Of dat de duiven terug naar huis worden gebracht als het echt stormt of zo.

Die mis van halfzeven is meestal een bijzondere gebeurtenis. Ik denk dat onze pastoor weet dat er in die mis alleen maar dorpingen zitten die uit bijgeloof naar de kerk komen. Omdat ze het van kindsbeen af gewend zijn. Niet anders durven. Bang zijn dat er hen anders iets zal overkomen. Of omdat ze bang zijn voor de achterklap. Onze pastoor draait die mis er dan ook in een hels tempo door. Zijn record is exact een kwartier. Die keer waren we om halfzeven binnen en om kwart voor zeven stonden we al terug op het kerkplein. Die rare kwiibus van een pastoor is ook een fervente kwakkelliefhebber. Je mag hem dan ook op elk uur van de dag gaan verwittigen wanneer je ergens een kwakkelnest hebt ontdekt. En daardoor heeft hij het ooit eens gepresteerd de kerk uit te lopen tijdens een mis met drie pastoors. Volgens hem kon hij juist daarom gemist worden. Iemand was hem

namelijk, terwijl hij op het koor zat te wachten tot hij iets functioneels aan het rituele gebeuren moest toevoegen, in zijn oor komen fluisteren dat hij in de Moerstraat kwakkels had gezien.

De voorbije winter ben ik in plaats van vader met moeder mee geweest naar een vergadering van de Boerenbond. Ik had het gevoel dat ze daar oeverloos aan het zeveren waren. Vooral naast de kwestie en recht in hun portefeuille. “Gevaarlijke mannen,” zei ik op weg naar huis tegen moeder. “Maar manneke toch, wat weet gij daar nu van”, zei ze nogal gepikeerd. Ik heb verder maar gezwegen. Maar moest onwillekeurig opnieuw aan Hitler denken toen ik las wat hij van democratie dacht. “Een niet-efficiënte, tijdrovende politieke discipline”, schreef hij. “Ze resulteert in een aanslepende, voor het publiek ongenietbare, vervelende commedia dell’arte, met als thema rond-de-pot-draaierij en besluiteloosheid, die op hun beurt aanleiding geven tot onvoorstelbaar gevarieerde vormen van corruptie.”

En nu ik hier zelf loop te zaaien groeit het plan, dat al lang in mijn hoofd zit, alsmaar aan. Na de vakantie is het op het college verkiezing voor het studentenparlement. Ik wil volgend jaar voorzitter zijn en dan publiceer ik mijn thesis. Ze is bijna af. De titel ervan is: ‘De Baas Van de Wereld’.

JUNI 1964

Het is proclamatie op het college. Moeder is er en Rik en ons Mariette. Vader niet. Hij is niet ziek, maar kan het, in casu mij, niet meer volgen. Ik ben vijftien en haal 96 procent in de retorica.

Het is muisstil in de grote theaterzaal als Pater Rector mij, na alle toespraken, naamafroepingen en prijsuitreikingen, tijdens zijn slottoespraak opnieuw naar voren roept. Ik krijg aparte felicitaties voor mijn opstel, zeg maar werk, want het telt 123 bladzijden, getiteld: ‘De Baas Van De Wereld’. Het is gelezen door alle leraars, alle juryleden van de eindexamens, diverse politici en zakenlui, waaronder onze burgemeester Antoine Westerlinck, die vooral als zakenman over zowat heel de streek de plak zwaait, zelfs door de bisschop. Pater Rector heeft het, ook zonder mijn medeweten, opgestuurd naar De

Standaard, een voorname krant, en zo is het in handen gekomen van de kardinaal en van enkele ministers.

— Om kort te gaan, dames en heren...

Pater rector wil zijn toespraak afsluiten. Maar om dat te kunnen, moet hij blijkbaar nog even verwoed in zijn papieren duiken. Om die laatste mededeling juist te kunnen formuleren. De zaken correct inschatten en uiten is nooit zijn sterkste kant geweest. Denk ik lichtjes glimlachend bij mezelf. Daarom ook is hij rector geworden in plaats van leraar godsdienst te blijven.

— Een samenwerking tussen een aantal instanties, waaronder de Ministeries van Buitenlandse Zaken, de dienst Buitenlandse Handel, het Aartsbisschoppelijk Paleis, de heer Antoine Westerlinck en de krant De Standaard, heeft besloten, op grond van zijn schoolresultaten en het hoogwaardige, indringende, filosofische en visionaire karakter van het wereldbeeld dat uit het werk van deze vijftienjarige uittrekkende voorzitter van ons studentenparlement naar voren komt, hem een tweejaarlijks hernieuwbare studiebeurs voor de Verenigde Staten van Amerika toe te kennen. Hij zal eerst een jaar doorbrengen op een Amerikaanse middelbare school om te... amicaliseren... anti-clima... acclimatiseren en zal daarna aan de bekende Harvard University van Harvard gaan studeren.

Voor mij lijkt het alsof het applaus de zaal heen en weer doet schudden. Net alsof ik vooraan op vaders driewielkar gezeten over de botte kasseien van ons dorp dobber. Moeder zit er verweesd bij. Ook zij kan het nu niet meer volgen. Rik en Mariette springen recht en omhelzen elkaar. Ik zie moeder wenen. En ik vind dat niet erg. In een ultrakorte flits vraag ik me af hoe dat in godsnaam mogelijk is. Moet ik daarover nu eigenlijk geen spijt hebben? Want het is toch erg dat je kind zomaar door de beslissingen van die hoge heren van je wordt weggerukt? Of vind ik het niet erg omdat ik voel dat dat gedoe me toekomt? Maar nee! Natuurlijk niet! Wat voor vreemde gedachten flitsen er nu toch door mijn hoofd! Of krijg ik hiermee een soort opdracht? En ineens ook een enorme verantwoordelijkheid.

Ik zie het applaus. Handen die tegen elkaar gepletst worden. Gezichten die me breed lachend aangapen. Maar ik hoor het niet. Ik

zie hoe Rik en Mariette moeder de zaal uitleiden. Ik wil hen achterna, maar ik kan niet. Ik sta op het podium genageld als een stuk decor. Als een simpele, dode accessoire voor een toneelopvoering waarin ik geen functie heb dan alleen die van er te zijn. Om bekeken te worden. Betast. Gebruikt te worden in het spel van de grote acteurs.

Dit gaat vierkant in tegen mijn werk dat ze nu zo bejubelen! Door zo tekeer te gaan, lijkt het alsof ze het niet gelezen hebben! Het kan toch niet dat ze het niet begrepen hebben! Het is niets meer dan een reeks simpele gedachten over het kweken van varkens en het zaaien van bieten. Over de simpele cyclus van de natuur. Over die van het leven en de dood. Iets simpelers bestaat er niet, maar nu...

Ik voel me plotseling enorm schuldig. Wat heb ik toch allemaal veroorzaakt? Waar is moeder nu? En vader? Ik besef nu pas hoe groot de afstand tussen mij en die lieve, zachte, hardwerkende man geworden is. Ik denk aan het paard en de koeien. Aan Het Dorp. En ik vraag me af of ik het niet allemaal verkeerd heb aangepakt. Had ik niet beter niets geschreven en alles voor mezelf gehouden? Maar dat kan toch ook de bedoeling niet zijn en daarbij, ik heb het gedaan om goed te doen. Het kwam vanuit een onweerstaanbare drang. Zoals andere jongens per se willen voetballen, wil ik schrijven. Al die gedachten, die voortdurend in me opkomen bij het werk op de boerderij, ordenen. Oorzaken en gevolgen opzoeken. Verbanden proberen te leggen. In een poging de mensen te helpen. Meer niet.

Dan ben ik plotseling in de grote refter van het college. Op een receptie. En mijn gehoor komt terug. Een kakofonie van hol taterende wezens. Vragen waar ik geen antwoord op weet. Gelukwensen waarvan ik de aanleiding maar halfvat. Mededelingen waarvan ik de draagwijdte meteen vergeet. Mijn rechterarm begint pijn te doen. Ik moet al een hele tijd handen staan schudden hebben. Ik stel ook merkwaardig genoeg vast dat mijn mond en tong in beweging zijn. En ik hoor mijn eigen stem. Ik ben dus ook al een hele tijd aan het praten. Maar tegen wie? En wat heb ik allemaal gezegd? Er zijn mensen bij die noteren wat ik uitkraam. Journalisten! Pas het echte kwaad! Ik moet op mijn hoede zijn. Niet zeggen wat ik niet wil zeggen. En terwijl ik verder handen schud en clichés met clichés beantwoord, dwalen mijn gedachten opnieuw af.

Natuurlijk wil ik naar Amerika. Wie niet? Misschien vond ik het daarom even niet erg dat moeder weende. En allicht heeft ze maar even geweend. Tot Rik en ons Mariette haar hebben uitgelegd wat heel die heisa voor mij betekent. Maar zal ze het echt begrijpen? Of heeft ze zich moedig gedragen en gedaan alsof? En diep bij haar vanbinnen over mij geoordeeld? Ik weet hoeveel mijn moeder van haar jongste houdt en dat ze hem nooit zal veroordelen. Maar ik ken ook haar les. Het vak dat zij geeft heet 'Eenvoud en Nederigheid'. Haar methode om die les in de praktijk om te zetten is heel simpel: jezelf voortdurend in vraag stellen. Dat wil ik in Amerika ook doen. En dan niet alleen mezelf, maar... heel de wereld. En haar geschiedenis. Omdat, zoals Hitler herhaaldelijk aanhaalde, de wereld niet van zijn eigen geschiedenis wil leren. Ik zal dat doen door voort te werken aan mijn... Ik durf de titel van mijn doorgedreven opstel niet meer uitspreken. Alsof die op mij terugslaat. Alsof ik 'De Baas Van de Wereld' wil worden. Maar nu lijkt het alsof ik naar de Verenigde Staten word gestuurd om iedereen hier in de refter van het college een plezier te doen. Het is net alsof zij daardoor belangrijker worden. Zelf iets hebben gepresteerd. Er hun kost mee verdienen.

Ik zie niemand van mijn klas in mijn buurt. Alleen oudere dames en heren. Mijn vrienden zijn al met vakantie. Met de fiets naar de visput. Om te zwemmen. Anderen misschien zelfs met de trein naar Zwitserland. Met de mutualiteiten zoals dat heet. En ik sta hier en wil heel hard roepen. Maar dat kan niet. Dat hoort niet. Dat durf ik niet. Nog niet. Want ooit, neem ik mezelf voor, zal ik heel hard roepen.

Heel langzaam, terwijl ik praat en handen schud, ja-knik en afspraken maak, voel ik me wegglijden. Ik zie het, als vanop afstand, met mezelf gebeuren. Ik word één met hen. Ouder dan ik in werkelijkheid ben. Ik word gebrandmerkt. Ik ga over in een andere cyclus dan die uit mijn eenvoudig, schools opstel. De biggen zijn aan de einder verdwenen. Zaaïen zal ik nu elders. En ondanks de euforie rondom mij zie ik mijn jong vel verdrogen en afvallen. En heb ik al een nieuw vel. Dikker en taaier.